

Sygn. akt I CSK 679/09

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 września 2010 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Kazimierz Zawada (przewodniczący)

SSN Krzysztof Strzelczyk (sprawozdawca)

SSN Bogumiła Ustjanicz

w sprawie z powództwa T. C.

przeciwko Bankowi X. w W. S.A. z siedzibą w W.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 9 września 2010 r.,
skargi kasacyjnej powoda od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 2 czerwca 2009 r., sygn.
akt I ACa (...),

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi
Apelacyjnemu przekazując temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania
kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 28 listopada 2008 r. Sąd Okręgowy w W. uwzględniając częściowo powództwo T. C. zasądził na jego rzecz od pozwanego Banku X. w W. S.A. z siedzibą w W. kwotę 99 000 złotych z odsetkami ustawowymi za czynności likwidacyjne w spółce „S.(...)” w likwidacji, w której pozwany bank był jedynym wspólnikiem.

Jak ustalił Sąd Okręgowy, strony zawarły 20 stycznia 2003 r. umowę, w której pozwany zlecił a powód zobowiązał się do wykonywania czynności likwidatora w spółce „S.(...)” spółce z o.o. w W. w likwidacji. Rozpoczęcie czynności likwidacyjnych miało nastąpić od powołania likwidatora przez jednoosobowe zgromadzenie wspólników spółki „S.(...)”. Pozwany zobowiązał się do zapłacenia powodowi wynagrodzenia ryczałtowego po 3 000 złotych miesięcznie oraz premii za sukces. Umowa miała trwać do chwili odwołania powoda z funkcji likwidatora a mogła być rozwiązana wcześniej za trzymiesięcznym wypowiedzeniem. Powód uchwałą zgromadzenia wspólników z dnia 4 lutego 2003 r. został powołany na likwidatora spółki „S.(...)” i pełnił tę funkcję przez kilka lat bez wynagrodzenia aż do 2007 r.

Wobec kwestionowania przez pozwanego umowy z dnia 20 stycznia 2003 r. ze względu na treść art. 210 § 1 k.s.h. Sąd Okręgowy wskazał, że umowa ta nie została zawarta przez spółkę ale przez Bank X. S.A. w W. i przepis ten nie ma do niej zastosowania. Według tego Sądu, strony zawarły ważną, odpowiadającą treści art. 393 § 1 k.c., umowę zlecenia świadczenia usług likwidatora na rzecz osoby trzeciej tj. spółki „S.(...)” i z tego tytułu należy mu się od pozwanego umówione wynagrodzenie.

Na skutek apelacji pozwanego banku Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 2 czerwca 2009 r. zmienił wyrok Sądu Okręgowego w W. w ten sposób, że oddalił powództwo co do zasądzonej kwoty. Sąd Apelacyjny podzielił pogląd skarżącego, że zarówno organizacyjny jak i ewentualny stosunek obligacyjny może łączyć likwidatora jedynie ze spółką. Nie jest dopuszczalne zawarcie umowy obligacyjnej o pełnienie obowiązków likwidatora i jego wynagrodzenie z innym pomiotem niż spółka. Podmiot trzeci nie może określać obowiązków likwidatora i przez stosunek obligacyjny wywierać wpływu na sposób likwidacji spółki. Z umowy zawartej przez strony nie wynika, w jakim charakterze pozwany Bank zawarł umowę – czy jako odrębna osoba prawna, czyli osoba trzecia w stosunku do spółki, czy jako jedyny jej wspólnik. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, w razie przyjęcia, że pozwany zawarł umowę jako osoba trzecia, trzeba uznać, że nie jest

dopuszczalne zastosowanie art. 393 k.c. ze względu na objęcie umową zakresu czynności likwidatora i jego wynagrodzenia. Poza tym art. 393 k.c. dotyczy innej sytuacji, tj. przypadku gdy umowa zastrzega spełnienie świadczenia na rzecz osoby trzeciej, a w tym wypadku świadczenie miało być spełnione na rzecz strony umowy. Ponieważ spółka nie zaciągnęła zobowiązania wobec powoda i w treści umowy nie było odniesienia do spółki nie można było, zdaniem sądu, potraktować umowy stron jako zwolnienia spółki z długu. W podsumowaniu tych rozważań Sąd Apelacyjny uznał, że po powołaniu likwidatora uchwałą zgromadzenia wspólników zawarcie przez osobę trzecią umowy z likwidatorem o wykonanie obowiązków likwidatora i wynagrodzenie jest nieważne z mocy art. 58 § 1 k.c. z uwagi na sprzeczność z art. 210 § 1 i art. 280 k.s.h.

W podobny sposób ocenił Sąd Apelacyjny umowę stron przy założeniu, że zawarł ją pozwany, tym razem jako jedyny wspólnik spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. Jak wskazał sąd, nie jest dopuszczalne zawarcie umowy przez jedynego wspólnika spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z likwidatorem, którego obejmują rygory określone w art. 210 § 1 k.s.h.

Powód wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego. W granicach podstawy wymienionej w art. 398³ § 3 k.p.c. zarzucił naruszenie:

- art. 393 § 1 k.c. w związku z art. 65 § 2 k.c. w zw. Z art. 353¹ k.c. przez jego błędną wykładnię i uznanie, że w ramach konstrukcji umowy o świadczenie na rzecz osoby trzeciej wykluczone jest zawarcie umowy zlecenia na podstawie, której jedyny wspólnik likwidowanej spółki jest zobowiązany zapłacić wytypowanej przez siebie osobie wynagrodzenie z tytułu pełnienia funkcji likwidatora, w wypadku wyboru tej osoby do pełnienia funkcji likwidatora pozwanej spółki;
- art. 393 § 1 k.c. w zw. z art. 734 § 1 k.c. w zw. z art. 735 § 1 k.c. w zw. z art. 276 § 1 k.c. przez niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że odpłatna umowa zlecenia z dnia 10 stycznia 2003 r. reguluje wyłącznie świadczenia na rzecz stron tej umowy oraz że wyłącznie likwidowana spółka może nawiązać z likwidatorem wybranym uchwałą Sądu;
- art. 210 § 1 k.s.h. w zw. z art. 280 k.s.h. w zw. z art. 58 k.p.c. w zw. z art. 65 § 2 k.c. przez niewłaściwe zastosowanie i pominięcie, że umowa z dnia 10 stycznia 2003 r. nie była zawarta przez likwidowaną spółkę tj. nie była zawarta przez jedynego wspólnika działającego jako organ spółki oraz pominięcie, że umowa ta została zawarta przed powstaniem stosunku powołania do pełnienia funkcji likwidatora.

W skardze kasacyjnej zarzucono też naruszenie przepisów postępowania, a mianowicie art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. przez brak wskazania podstawy prawnej uniemożliwiającej zawarcie umowy przez osobę trzecią będącą jedynym współnikiem z likwidatorem tej spółki dotyczącej wynagrodzenia za czynności likwidacyjne a także naruszenie art. 321 k.p.c. w związku z art. 383 k.p.c. przez orzeczenie niezgodne z żądaniem.

Na tych podstawach skarżący wniósł o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi drugiej instancji ewentualnie o uchylenie zaskarżonego i uwzględnienie powództwa.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja została oparta na obu podstawach wymienionych w art. 393¹ k.p.c. W takiej sytuacji, w pierwszej kolejności wymagają rozważenia zarzuty formalne dotyczące dotychczasowego postępowania, w którym został ustalony stan faktyczny będący podstawą wyrokowania, albowiem dopiero wtedy, gdy okaże się on nieuzasadniony, Sąd Najwyższy na podstawie tych ustaleń, którymi jest związany (art. 398¹³ § 2 k.p.c.), może ocenić zasadność naruszenia prawa materialnego (por. m. in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 kwietnia 2005 r., II CK 495/04 nie publ., z dnia 15 kwietnia 2004 r., IV CK 274/03 nie publ., z dnia 23 marca 1997 r., II CKN 60/97, OSNC 1997/9/28).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego dominuje uzasadniony pogląd, że naruszenie art. 328 § 2 k.p.c. może stanowić usprawiedliwioną podstawę skargi kasacyjnej naruszeniu prawa procesowego tylko wtedy, gdy uzasadnienie zaskarżonego wyroku nie zawiera wszystkich koniecznych elementów bądź zawiera oczywiste braki, które uniemożliwiają kontrolę kasacyjną (por. np. orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 10 listopada 1998 r., III CKN 792/98, OSNC 1999, nr 4, poz. 83, oraz z dnia 8 października 1997 r., I CKN 312/97, z dnia 19 lutego 2002 r., IV CKN 718/00, z dnia 18 marca 2003 r., IV CKN 11862/00, z dnia 20 lutego 2003 r., I CKN 65/01, z dnia 22 maja 2003 r., II CKN 121/01, z dnia 9 marca 2006 r., I CSK 147/2005). Takich zaś zarzutów z pewnością nie można postawić zaskarżonemu wyrokowi Sądu Apelacyjnego. Wyjaśnienie w uzasadnieniu wyroku jego podstawy prawnej powinno wskazywać te przepisy prawne, które stanowią podstawę rozstrzygnięcia. Wymagania te spełnia zaskarżony wyrok odwołujący się do treści art. 210 § 1, 280 k.s.h. i art. 58 k.c. Inną natomiast rzeczą jest, czy sąd właściwie zastosował wskazane przez siebie normy prawa materialnego. Wadliwości w tym zakresie mogą być jednak podnoszone w ramach pierwszej podstawy, wymienionej w art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c.

Drugi z zarzutów procesowych nie polega na naruszeniu art. 321 k.p.c. ale w istocie sprowadza się do błędu subsumcji, polegającego na zastosowaniu do umowy rygorów z art. 210 § 1 k.s.h., pomimo, iż stroną umowy była pozwana spółka a powód nie pełnił w niej żadnych funkcji. Taką kwalifikację zarzutu skargi kasacyjnej wskazuje zresztą sama skarżąca spółka podnosząc, że art. 210 § 1 k.s.h. dotyczy wyłącznie relacji pomiędzy spółką a członkiem jej zarządu bądź likwidatorem a w dacie zawarcia umowy powód nie dość, że nie był członkiem zarządu pozwanej spółki, to jeszcze nie został powołany na stanowisko likwidatora spółki „S.(...)”.

Wobec stwierdzenia w pisemnych motywach, że umowę o wykonanie czynności likwidacyjnych zawarł z powodem pozwany Bank, istnieją w ramach zarzutów naruszenia prawa materialnego usprawiedliwione przyczyny do uznania, że oba przedstawione przez Sąd Apelacyjny warianty naruszenia art. 58 § 1 k.c. w związku z art. 210 § 1 k.s.h. są wadliwe.

Art. 210 § 1 k.s.h. ma chronić spółkę, jej wspólników i wierzycieli przed niekorzystnymi dla spółki decyzjami jej zarządu (likwidatorów). Dlatego przepis ten ma zastosowanie, kiedy podmioty te występują po przeciwnych stronach sporu sądowego albo po przeciwnych stronach umowy. Jeżeli umowę z powodem i to przyszłym likwidatorem (według ustaleń sądu powód został ustanowiony likwidatorem po zawarciu umowy) miałby zawrzeć pozwany Bank, jako osoba trzecia, to do zawarcia tej umowy nie ma zastosowania art. 210 § 1 k.s.h. albowiem bezsporne jest, że powód nie był ani członkiem zarządu, ani likwidatorem drugiej strony umowy. Także traktowanie pozwanego Banku jako jedyne go wspólnika spółki „S.(...)” nie zmienia jego statusu w ramach umowy stron. Pozwany Bank X. z siedzibą w W., będący jedynym wspólnikiem PPU „S.(...)” spółki z o.o., jest cały czas odrębnym wobec tej spółki podmiotem prawa. Zastosowanie w sprawie art. 210 § 1 k.s.h. jest wyłączone także dlatego, że w chwili zawarcia umowy powód nie sprawował jeszcze funkcji likwidatora spółki „S.(...)”. Nie ma racji Sąd Apelacyjny wykluczając w każdym przypadku powstanie stosunków obligacyjnych pomiędzy osobą mającą pełnić funkcje likwidatora spółki a osobą trzecią, chociażby był nią jedyny wspólnik likwidowanej spółki. Mieści się w granicach swobody umów (art. 353¹ k.c.) określenie obowiązku spełnienia przez dłużnika świadczenia na rzecz innego podmiotu w sposób odbiegający od właściwej umowy na rzecz osoby trzeciej (art. 393 k.c.). Dopuszczalne jest wykreowanie stosunku prawnego istniejącego tylko pomiędzy dłużnikiem a zlecającym wierzycielem. Osoby trzeciej, na której rzecz ma być spełnione świadczenie, nie musi łączyć z dłużnikiem żaden stosunek prawny. Po

stronie osoby trzeciej nie powstaje wtedy uprawnienie do otrzymania świadczenia i wynikające z niego roszczenie skierowane do dłużnika o spełnienie świadczenia. Należyte sprawowanie funkcji likwidatora przez dłużnika oznacza wypełnienie zobowiązania wobec wierzyciela (pозwanego Banku) i uprawnia tego dłużnika do domagania się wzajemnego świadczenia, które, tak jak w rozpoznawanej sprawie, oznacza wypłatę ustalonego w umowie wynagrodzenia. Nie jest sprzeczne z prawem nawiązanie stosunku obligacyjnego pomiędzy jednoosobowym wspólnikiem spółki z o.o. a osobą mającą sprawować w tej spółce funkcję likwidatora, mocą którego osoba ta zobowiązuje się przyjąć i wykonywać obowiązki likwidatora w zamian za wynagrodzenie wypłacane przez wspólnika. Objęcie funkcji likwidatora spółki „S.(...)” i nawiązanie pomiędzy likwidowaną spółką a likwidatorem stosunku organizacyjno kompetencyjnego nastąpiło później z woli spółki z chwilą powołania likwidatora na podstawie uchwały jednoosobowego zgromadzenia wspólników.

W związku z tym trafnie zarzuca się w skardze kasacyjnej naruszenie art. 393 w zw. z art. 353¹ k.c. oraz w związku z art. 734 § 1 i 735 § 1 k.c. Brak jest bowiem podstaw do uznania za nieważną umowę, która nie spełnia kryteriów umów uregulowanych w ustawie, jeśli jednocześnie treść i cel ułożonego umową stosunku prawnego nie sprzeciwia właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego.

Z tych względów uwzględniając skargę kasacyjną Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu.